

Ο ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Γιὰ νὰ νοιώσῃς τὸν ποιητὴ, πρέπει νὰ πᾶς στὸν τόπο του. Οἱ γραμμὲς, ποῦ χάρασσε μὲς στὴ ψυχὴ του τὸ κλίμα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα, τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση, ἡ φύτῃ μὲ μιὰ λέξη τοῦ τόπου, ποῦ γεννᾶται, δὲν σβύνουν ποτὲ πιά στὸ βίο του, καὶ ὅ,τι βγαίνει ἀπὸ τὴ ψυχὴ του, ὅλο τὸ ἔργο του, φέρει κατ' ἀνάγκην τὰ χρώματα καὶ τοὺς τόνους καὶ τοὺς ρυθμοὺς τῆς πατρίδος του.

Αὐτὰ ὅλα μαζὶ κάνουν τὸ τοπικὸ στοιχεῖο τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητοῦ.

Μὰ αὐτὸ μόνο δὲν φτάνει, γιὰ νὰ νοιώσωμε τὸν ποιητὴ. Πρέπει νὰ ἀναλύσωμε καὶ μελετήσωμε καὶ κάποιον ἄλλο στοιχεῖο τῆς ψυχῆς του, ἄς τὸ ποῦμε τὸ ἠθικόν: ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, οἱ δασκάλοι καὶ συμμαθηταὶ του, αἱ εἰδικὲς σπουδὲς καὶ τὰ βιβλία ποῦ διαβάζει, οἱ πνευματικοὶ κύκλοι ἀργότερα, ποῦ ἀνάμεσά τους ζῆ καὶ δουλεύει, οἱ πόθοι καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ ἔθνους ποῦ ἀνήκει, — πρέπει κι' αὐτὰ ὅλα νὰ τὰ γνωρίσωμε, γιὰτι κι' αὐτὰ ὅλα τοῦ δίνουν ἢ τοῦ ἀφαιροῦν δυνάμεις κι' ἔχουν μεγάλη σημασία γιὰ τὴν πνευματικὴ του ἐξέλιξη καὶ τὴν ποιητικὴ ἐργασία.

Μὰ κι' αὐτὸ πάλι δὲν φτάνει γιὰ νὰ νοιώσωμε τὸν ποιητὴ.

Τὸ τοπικὸ στοιχεῖο τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ μᾶς εὐκολύνει νὰ νοιώσωμε τὲς ἰδιαιτέρες γραμμὲς καὶ χρώματα τῶν εἰκόνων του καὶ τὲς ἰδιαιτέρες ἀρμονίας τῶν ρυθμῶν του.

Τὸ ἠθικὸ στοιχεῖο τῆς ψυχῆς του μᾶς βοηθᾷ νὰ ξανοίξωμε τὰ μοτίβα τῶν αἰσθημάτων, τῶν στοχασμῶν καὶ τῆς κεντρικῆς ἰδέας τοῦ ἔργου του.

Μὰ καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα δὲν εἶνε τὰ ἀρχικὰ τῆς ψυχῆς. Εἶναι γροῦπες ὑλικοῦ, ἐπιτημένες ἀπὸ τὸ κοντικώτερο ἢ μακρινώτερο περιβάλλον, καὶ ποῦ σιγὰ σιγὰ συγχωνεύονται εἰς ἓνα ὅλο ἢ καλλίτερα προσκολλῶνται γύρω σὲ κάτι ἀρχικόν. Αὐτὸ τὸ ἀρχικόν, τὴ δύναμιν μὲ ἄλλες λέξεις ποῦ ἀντλεῖ καὶ ἀφομοιώνει, αὐτῆς τῆς δύναμιν τὴν οὐσίαν, τὴ σύστασιν πρέπει νὰ γνωρίσωμε στὸ ποιητὴ κυρίως, ἂν θέλωμε νὰ νοιώσωμε τὴν πηγὴ τῆς δημιουργίας του. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ποῖο δύσκολη ἐργασία γιὰ τὴ μελέτη τοῦ ποιητῆ.

Προϋποθέτοντας σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς ψυχολογίας, πῶς ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ποιητοῦ, ἄς τὴν ποῦμε φαντασία, ποῦ παίρνει ἀπὸ τὰ γύρω τῆς καὶ ἀφομοιώνει καὶ πλάθει μίαν νέα δημιουργίαν, — προϋποθέτοντας πῶς ἡ δύναμις αὕτη ἔχει τὸ βαθύτερό της λόγο στὲς διαφορετικὰς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους αἰσθήσεις τοῦ ποιητῆ, μελετοῦμε τὴ σωματικὴ του κατασκευὴ καὶ τὲς σωματικὰς του ἰδιότητες, τὰ τυχαῖα περιστατικά, ποῦ μπορούσαν νὰ φέρουν κάποιαν ἀλλοίωσιν στὸ σῶμα του καὶ νὰ τοῦ βάλουν ἰδιαιτέρη σφραγίδα στὴ ζωὴ (ὅπως π. χ. ἀρρώστιες ἢ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς κάνουν τὸ σῶμα εὐπαθέστερον καὶ λεπτότερον τὲς αἰσθήσεις ἢ γίνονται ἀφορμὴ μιᾶς χαρακτηριστικῆς μελαγχολίας ἢ καὶ αἰσιοδοξίας), ἔπειτα μελετοῦμε τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ζωὴ τῶν γονιῶν καὶ προγόνων του, γιὰτι ἡμπορεῖ πολλὰς ἰδιότητές του νὰ εἶνε ἀποτέλεσμα ἀταβισμού.

Μὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴ μελέτη ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ποιητικῆς οὐσίας, τὰ βαθύτερα μοτίβα τοῦ δημιουργοῦ τῆς Τέχνης, ὅπως ἀκριδῶς ἡ Οὐσία καὶ τὰ Μοτίβα τῆς Φύσεως, μᾶς μένουν σκεπασμένα καὶ ἄγνωστα, καὶ αὐτὸ τὸ μυστήριον, μέσα στὸ ὁποῖο ὁ Ποιητὴς καὶ ὁ Δημιουργὸς μᾶς ἀφήνουν νὰ πλέωμε, εἶναι ἡ ὠραιότερη ἀπόλαψή ποῦ μᾶς δίνουν.

Ὅλων αὐτῶν τὴ μελέτη ἐδῶ δὲν θὰ τὴν κάμωμε, γιατί ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ τὸν Σολωμὸ ὅλο παρὰ μόνο γιὰ τὸν Ὕμνον τοῦ στὴν Ἐλευθερία.

* *

Γιὰ νὰ νοιώσωμε ἕνα ποίημα καὶ νὰ τὸ αἰστανθοῦμε, πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε στὴ ψυχικὴ κατάσταση, ποῦ βρέθηκε ὁ ποιητὴς γιὰ νὰ τὸ γράψῃ.

Ἄν τὰ γεγονότα ποῦ ἔκαναν τὴ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ νὰ πάθῃ εἶναι σύγχρονά μας, τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλο.

Ἐπίσης εὐκόλο κᾶπως εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ ὅταν τὰ γεγονότα εἶναι παλιὰ μὰ τὰ ἔχωμε διαδασμένα καλὰ καὶ τὰ ξέρωμε ἢ τὰ μαθαίνωμε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ.

Μὰ γίνεται πολλὰς φορὰς ὁ ποιητὴς νὰ μὴν εἶναι ἀντικειμενικὸς παρὰ ὑποκειμενικὸς καὶ ἐσωτερικὸς, νὰ μὴν ζωγραφίζῃ τὰ πρᾶγματα μὲ πλατύτητα καὶ μὲ ὅλες τὼν τὲς λεπτομέρειες παρὰ νὰ τὰ ἐξαφανίζῃ σὺν ἀπομακρυσμένα μοτίβα μέσα στὸ ταραγμένο πάθος τοῦ, καὶ γίνεται αὐτὸ πολλὰς φορὰς σὲ ἕνα βαθμὸ ποῦ διαβάζοντας τὸ ποίημα νὰ μὴ βλέπῃς σχεδὸν ἄλλο κόσμον παρὰ τὸν ποιητὴ καὶ τὴ ψυχικὴ του κατάσταση.

Ἐνα τέτοιο ποίημα εἶναι δύσκολο βέβαια νὰ τὸ νοιώσωμε, χρειάζεται μελέτη καὶ σκέψη, ὅπως σὲ ἕνα ὠραῖο μουσικὸ κομμάτι, ὡς ποῦ νὰ ξεδιαλύνωμε τὰ μοτίβα τῆς ψυχικῆς καταστάσεως ποῦ ζωγραφίζει. Μὰ ὅταν μιὰ φορὰ τὰ ξεδιαλύνωμε, τότε πᾶει, καὶ ὅσο περισσύτερες φορὰς τὸ διαβάζωμε, τόσο περισσύτερες ὁμορφιές του ξανοίγωμε.

Ἐνα τέτοιο πρᾶγμα γίνεται καὶ μὲ τὸν Ὕμνον τοῦ Σολωμοῦ καὶ γι' αὐτὸ ὁποῖος νοιώθῃ ὅ,τι εἶπα παραπάνω γενικὰ γιὰ κάθε ποίημα, θὰ νοιώσῃ καὶ πῶς δὲν ἀδικῶ τὸν ποιητὴ δοκιμάζοντας νὰ εὐκολύνω τὸ διάβασμα τοῦ Ὕμνου τοῦ στὴν Ἐλευθερία.

* *

Ὁ χρόνος 1821 ἔδινε ἕνα μεγάλο γεγονός, σημασίας κομποῖστορικῆς, ποῦ χαροποίησε γκαρδιακὰ ὅλους ἐκείνους ποῦ αἰστάνοντο. Ἡ ἐνδοξὴ Ἑλλάδα, ποῦ ἔδωκε τὸν πρῶτο ἀληθινὸ πολιτισμὸ στοὺς λαοὺς, καὶ ποῦ τὴν

Ἔθλιψε (τὴν Ἑλλάδα)
 νύκτα πολλῶν αἰώνων
 νύκτα μακρᾶς δουλείας,
 αἰσχύνῃ ἀνδρῶν ἢ θέλημα
 τῶν ἀθανάτων

αὐτὴ, ἡ Ἑλλάδα, ἡ πελαγμένη καὶ λησμονημένη μέσ' στὴ συνείδηση τῶν λαῶν, ξαφνικὰ πρόβαλε πάλι στὴν ἱστορία μὲ ὅλη τῆς τὴ παλιὰ ζωὴ καὶ δύναμη. Στῶν μακρῶν αἰώνων τὴν πικρὴ δουλεία κρυφοβύζαινε δύναμη ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς καὶ ἀπὸ κεῖ μέσα ἔπαιρνε παρηγοριὰ καὶ πίστη, πῶς ὁ μαρμαρωμένος βασιλιάς τοῦ λαχταριστοῦ τῆς θρόλου θὰ ἀναστήνοταν. Ὡς ποῦ τώρα, βαφτισμένη μέσ' στὸ πνέμμα τῆς γαλλικῆς ἐπανά-

στασεως και ξαναγεννημένη από τὸ κήρυγμα τοῦ Ρήγα της, στάθηκε ὀρθή, και ὁ ἄγριό της τύραννος ἐμελλε νὰ αἰστανθῆ μετ' ὀνόμα τὸν κλονισμό τοῦ θρόνου του. Στὸ αἶμα θέλει νὰ πνίξῃ τὴ λύττα του ὁ ἐχτρός, μὰ ἡ Ἑλλάδα τώρα χτυπᾷ ὀλόζωμη και γοργή:

Στὲς 21 Μαρτίου παρνεὶ ὁ Πετρόμπεης ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὴν Καλαμάτα.

Στὲς 25 ὁ Μητροπολίτης Γερμανὸς κηρύττει τὴν Ἐπανάσταση.

Κατὰ τὸ Πάσχα γκρεμίζεται ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος στὴν Πόλη γιὰ τὴν θρησκεία και τὴν Πατρίδα.

Στὲς 12 Ἀπριλίου νικοῦν ὁ Κυριακούλης και ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Μουσταφᾶ μπεὶ στὸ Βαλτέτσι.

Στὲς 17 και 18 νέα κατορθώματα τοῦ Τουρκοφύλου Νικήτα στὰ Δολιανά.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ Μαΐου ὁ ἥρωϊκὸς θάνατος τοῦ Ἀθανασίου Δίλκου στὴν Ἀλαμάνα και ἡ ἐπιποίτα τοῦ Χανιοῦ τῆς Γαβριᾶς μετ' ἥρωα τὸν Ἀνδρουτσο.

Στὲς 27 ὁ Ψαριανὸς Παπανικολῆς καιεὶ ἓνα δίκροτο τουρκικὸ μετ' 74 πυροβόλα κοντὰ στὴν Ἐρεσσὸ τῆς Λέσδου.

Στὲς 6 Ἰουνίου πέφτουν ἥρωϊκὰ οἱ Ἱερολοχιτεὶς στὸ Δραγατσάνι, πιστοὶ στὸ κήρυγμα τοῦ Ρήγα

«Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαδιὰ και φυλακί.»

Στὰ τέλη Σεπτεμβρίου πκίρνει ὁ Κολοκοτρώνης τὴν Τριπολιτῆ ὕστερα ἀπὸ φοβερὴ πολιορκία.

Τὸ ἔτος 1822 δὲν ἦτο ὀλιγώτερο πλούσιο σὲ ἐλληνικὰ κατορθώματα μετ' ὅλα τὰ μαλώματα τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν. Ἡ κακὴ των ὀργάνωτη και αἱ μικροφιλοτιμίες ἐγιναν ἀφορμὴ νὰ πέσουν τόσο Ἑλληνεὶς και φιλέλληνεὶς—μὰ ὠραῖα και ποιητικὰ—τὸ Πέτα και στὰ μέσα τοῦ Μαΐου νὰ συνθηκολογήτῃ τὸ δοξασιμένο Σουλι μετ' τὸν Ὁμῆρ Βριώνη.

Ἦστερα ἀπ' αὐτὰ ὁ Ὁμῆρ Βριώνης μετ' τὸν Κιουταχῆ κατεβῆκαν στὸ Μεσολόγγι και ὁ Γιουσοῦφ Πατσᾶς τῶν Πατρῶν τὸ ἀπέκλειτε ἀπὸ τὴ θάλαττα. Ἐκεῖ μετὰ εὐρισκόταν ὁ Μαυροκορδατος και ὁ Μπότταρης μετ' 500 μόνον ἄνδρες. Μὰ κατε διαπραγματεύσεις ποῦ ἀρχισαν ἐμάκρυναν τὴν πολιορκία, ὡς ποῦ ὁ ὕδριώτικος στόλος στὰ μέσα Νοεμβρίου ἐδιᾶλυσε τὸν ἀποκλεισμό τοῦ Γιουσοῦφ και ἔφερε τροφές, πολεμοφόδια και χίλιους Μωραῖτες μετ' ἀρχηγούς τὸν Πετρόμπεϊ, τὸν Ζαῆμη και τὸν Δεληγιάννη. Ὁ Ὁμῆρ Βριώνης δλέποντας τότε και τοὺς Αἰτωλοακαρνανᾶς νὰ κινουῦνται ἀπὸ πλῖνω, ἀναγκάσθηκε νὰ κάμῃ ἔφοδο στὲς 25 Δεκεμβρίου ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, ἐλπίζοντας πῶς οἱ πολιορκημένοι θὰ ἦταν ἀπατχολημένοι μετ' τὰ θρησκευτικὰ των χρέη. Μὰ ἡ ἔφοδος ἀπέτυχε και ὁ Ὁμῆρ Βριώνης ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ στὸ Βραχῶρι και ἀπὸ κεῖ προχωρῶντας στὴ Πρέβεζα ἔπαθε νέες συμφορές. Στὸ ρέμμα τοῦ Ἀχελώου ποῦ πλημμύρησε πνίγησαν πεντακόσιοι ἄνδρες του.

Τὸν ἴδιο χρόνο ἔχομε και τοῦ ἐλληνικοῦ ναυτικοῦ τὰ μεγάλα κατορθώματα.

Ἦστερα ἀπὸ τὴ κατατροφὴ τῆς μαύρης Χίου ὁ Ὑδριώτης Παπανικολῆς στὲς 6 Ἰουνίου δοκίμασε μετ' μεγάλη τόλμη νὰ κάψῃ τὴν ὑπονauαρχίδα τοῦ τουρκικοῦ στόλου, χωρὶς ἐπιτυχία ἀπὸ τὸν ἀέρα, μὰ ὁ ψαριανὸς Κανάρης τὴν ἴδια νύχτα μπόρεσε ν' ἀνάψῃ τὸ μπουρλωτὸ στὴν ναυαρχίδα τοῦ Καραλή και νὰ τὸν κάψῃ μαζί μετ' δύο χιλιάδες ἐχθρούς.

Τὸν ἴδιο χρόνον ὁ Δράμαλης προχωρῶντας μὲ πολλὰς χιλιάδας καὶ καταστρέφοντας τὴ Βοιωτία καὶ τὴν Ἀττικὴν, ἔφτασε στὴς 5 Ἰουλίου καὶ στρατοπέδευσε στὸ Ἄργος. Ἡ Ἀκροκόρινθος παραδόθηκε στοὺς Τούρκους. Μὰ τὸ μεγάλο μυαλὸ τοῦ νικητῆ τῆς Τριπολιτῆας καὶ ὁ ἀπικλεισμός τοῦ ἐχθροῦ στὴ Κόρινθο, ἡ ὠραία νίκη τῶν Δερβενακίων καὶ ἡ πείνα καὶ ἀρρώστια, πρὸ ἤρθε στὸ στρατὸ τοῦ Δράμαλη, ἔτρωσαν κι' αὐτὴ, τὴ φορὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἐδόξαταν. Στὰ τέλη Ὀκτωβρίου πεθαίνει καὶ ὁ Δράμαλης ἀπὸ λύπη.

Στὴς 30 Νοεμβρίου παραδόθηκε στοὺς Ἕλληνας τὸ Ναύπλιο. Μὲς τὸν ἴδιο χρόνον γίνεται ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ἀθήνα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ κατορθώματα τῶν δύο πρώτων χρόνων, ὅσον κι' ἂν εἶναι λαμπρὰ καὶ ὑψηλὰ, τὰ ἀσχημίζεαι κάτι: Ἡ φιλοδοξία εἶναι βέβαια κάτι φυσικὸν μέσα στὴς μεγάλες ψυχὰς καὶ ὠραίο. Μὰ ὅταν αὐτὴ, χαμηλώνῃ στὰ μικρὰ καὶ τὴν ἐπίδειξιν ἢ ἐλατῆριον τῶν ἔργων εἶναι τὸ συμφέρον, τότε βλάπτει. Καὶ εἶναι κρῖμα πῶς οἱ μικροφιλοτιμίαι οἱ τοπικὰς καὶ οἱ προσωπικὰς δὲν ἔλειψαν στὸν ἑλληνικὸ ἀγῶνα εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ φέροντας τὴν πολυαρχία καὶ τὴν διχόνοια. Αὐτὴ ἡ πολυαρχία καὶ ἡ διχόνοια μεταξὺ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ ἢ καλλίτερα μεταξὺ τῶν Ἀρματολῶν καὶ τῶν Καλαμαράδων, πρὸ ἐβλάψε τὸτο καὶ στὰ ἐπόμενα χρόνια τὸν ἀγῶνα, σχεδὸν εἶναι καὶ νομοθετημένη ἀπὸ τὴν πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου (1 Ἰανουαρίου 1822). Στὴν ἀρχὴν τοῦ 1823 δύο εἶναι οἱ ἄνδρες πρὸ μαλῶνουν γιὰ πρωτεία: Ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ὁ ἥρωας τῆς Τριπολιτῆας καὶ τῶν Δερβενακίων, στηρίζοντας τὴ δύναμίν του στὸ στρατὸ καὶ ζητῶντας νὰ γένῃ καπετάνος τοῦ Μωριά, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἔχοντας μαζί του τοὺς προεστοὺς τῆς Στερεᾶς, τῶν Νησιῶν καὶ πολλοὺς τῆς Πελοποννήσου, καὶ θέλοντας νὰ συγκροτήσῃ Γενικὴ Κυβέρνησιν, ὅπου αὐτὸς νὰ διευθύνῃ.

Μὰ, ὅπως τὸ γεγονός ἐστὶν ἡ ἐνδοξος Ἑλλάδα σὰν θαῦμα φάνηκε νὰ ζῆ, ἔτσι καὶ ἡ μεγάλη ἐποποιία τοῦ ἀγῶνά τῆς μὲ ὄλο τὸ φῶς καὶ τὰς σκιὰς τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἔκαμε κάθε εὐγενικὴ ψυχὴ νὰ σκιρτήσῃ καὶ ν' ἀναδῆ ψηλὰ. Ὁ Μέγας Ναπολέων εἶχε εἰπωμένο:

Ἡ Ἑλλάδα περιμένει τὸν ἐλευθερωτὴν της. Νὰ μιὰ ὠραία δάφνη δόξας. Θὰ γράψῃ τὸν ὄνομά του μὲ γιὰ πάντα κοντὰ στὰ ὀνόματα τοῦ Ὅμηρου, τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἐπαμεινώνδα. Δὲν θ' ἀργήσῃ νὰρθῆ.

Τώρα ποιητὰι σὰν τὸ Shelley καὶ τὸν Moor τραγουδοῦν τὴν Ἑλλάδα ἀναστημένη, ὁ göthe καὶ ὁ Chamisso μεταφράζουν τραγούδια τῆς, ὁ Wilhelm Müller τὴν κράζει μητέρα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ ψάλλει τὸ Μικρὸ τῆς Ναυτόπουλο, καὶ ὁ ἀθάνατος Μπίρρον, ὁ μέγας ποιητὴς, ζηλεύει τὴ δόξα τῶν παλληκαριῶν τῆς καὶ κατεδαίνει νὰ πολεμήσῃ μαζί τους καὶ νὰ τὰ βοηθήσῃ στὸ τρανὸ των πόθο. Πληθὸς φιλελευθέρων ἀπὸ ὅλη τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν τρέχουν στὸν ἀγῶνά τῆς νὰ δοξασιθῶν.